

Dit faamengroefel heeft eene blinkende zwarte kleur, een onaangenaamen reuk, en een fcherpen, bitteren walgenden fmaak. Deszelfs voornaamfte gebruik heeft plaats in moederkwaalen (z), in welken het fomtyds te gelyk met flinkende Gommen wordt ingegeven: het geeft den naam aan een Aftreklél (a) van deeze foorte in de winkels. Deszelfs kragten kunnen met wateragtige en geeffryke vogten worden uitgetrokken; en elk derzelven ontbindt omtrent een zesde deel, als 't roet van eene goede foorte is, van 't zelve. Men zegt dat het Roet grootelyks in hoedanigheid verfhilt, naar dat het hout is, waar van 't voortkomt: hoe 't hout harsagtiger is, hoe 'er meer olieagtige ftoffe in 't roet zal zyn.

FUMARIÆ folia: *Fumariæ officinarum* & *Dioscoridis*. C. B. Duive kervel; de Bladeren 'er van. [E.]

Dit kruid is gemeen in fchaduwagtige bebouwde gronden, en brengt in May en Juny takken met purperen bloemen voort. Het is zeer fappig, van eenen bitteren fmaak, zonder eenigen merkelyken reuk. De geneeskragten van dit kruid zyn, de fpanning der Ingewanden te verfterken, den buik zagtelijk te openen, en de pis en andere natuurlyke afcheidingen te bevorderen. Het wordt voornaamelyk aangepreezen in zwartgallige, fcheurbuikagtige en huid-zieltens; om de verftoptheden der Ingewanden te openen, de lymige fappen te verdunnen, en de ontlasting derzelven te bevorderen. *Frederik Hoffman* heeft een groot gevoelen van 't zelve, als een middel om 't bloed te zuiveren; en verzeekert, dat 'er nauwlyks eene plant is, die het zelve, in dit opzigt, overtreft. Zoo wel wateragtige als geeffryke fcheivogten (b) trekken deszelfs kragten uit.

GALANGÆ MINORIS radix: [E.] Galanga; een Wortel, die uit *China* overgebracht wordt.

Deeze Wortel wordt ons gebracht in flukken, die nauwlyks een duim lang zyn, en niet half zoo dik, vol knoopen, met verfcheidene ringen van buiten; zynde van eenen fpeceryagtigen reuk, en eenen bitteragtigen, heeten, bytenden fmaak. *Galanga* is een heet maagverfterkend bitter (c): het is dikwyls voorgefchreeven geweest in bittere Trekfels (d); maar de geur, dien 't van zich geeft, is niet zeer aangenaam. Het COLLEGIE van *Londen* heeft het zelve uit de enkele Geneesmiddelen verworpen.

GALBANUM [L. E.] Galban.

Dit is het verdikte fap van eene Afrikaanfche plant van 't geflachte der Birkwortels (e). Het fap, welk ons gebracht wordt, is half doorschynend, zagt en taai; fterk en voor fommigen onaangenaam van reuk; en van eenen bitteragtigen heeten fmaak: de befte foort is in bleek kleurige klompen, welken, als ze geopend worden, blyken faamengefeld te zyn uit heldere witte traanen. *Geoffroy* verhaalt, dat men, door diftilleeringe een donker groenagtige Olie uit dit enkel Geneesmiddel verkrygt, welke door herhaalde verbeeteringen (f) van eene fchoone hemelsblauwe kleur wordt. De zuiverer foorten van *Galban* worden gezegd gantfchelyk opgeloft te worden in wyn, azyn, en water; doch deeze vogten zyn flegts gedeeltelyke fcheivogten voor deeze Drogerij; nochte doen ook geeft van wyn, noch olie eene meerdere werking in dit opzigt: maar het befte ontbindmiddel is een mengfel van twee deelen wyn; en een deel water. *Galban* komt in geneeskragtē met ammoniac Gom overeen; doch wordt doorgaands geacht zoo kragtig niet te zyn in Amborftigheden (g), en nog minder in Moederkwaalen (h). Het is een innengfel in de Gompillen, de *spicias e scordio*, de *Mithridaat*, *Tberiaca*, de *Conferf* van *Paulus* (i), de rypmaakende pap (k) [L.], en de pleilter tegen de Moederkwaalen. (l) [E.].

CA-

(z) *Cafus byfterici*. (a) *Tinctura*. (b) *Menftrua*. (c) *Amarum ftomachicum*. (d) *Infufiones*. (e) *Ferula*. (f) *Repetita rectificationes*. (g) *Afthmata*. (h) *Cafus byfterici*. (i) *Confectio paulina*. (k) *Maturans Cafaplasma*. (l) *Emplaftrum antibyftericum*.

GALEGÆ folia: *Galega vulgaris, floribus caeruleis.* C. B. Geiten-ruit; het kruid.

Dit is beroemd als een verdryvend (*m*) middel; maar deszelfs blykbaare hoedanigheden ontdekken geenen grond voor eenige kragten van deezen aart: de smaak is louter als die van peulvrugten; en in Italiën, (waar 't in 't wilde groeit) wordt het, naar men zegt, tot voedsel gebruikt.

GALLÆ [L. E.] Galnooten.

Deezen zyn uitwassen, die, in warmer landen, op de Eikenboomen gevonden worden; en voortgebragt door een foort van gekorven Diertje, welk de jonge botten of takjes wondt, en zich daar van bedient tot huisvesting voor zyne eyertjes: het Diertje eet de Galnoot van binnen door en door op; en die niet hol zyn worden bevonden het gekorven Diertje nog in zich te hebben. De beste Galnooten komen van Aleppo: deezen zyn niet geheel en al rond en glad, gelyk de andere foorten, maar hebben verscheidene knobbeljes buiten op. De Galnooten hebben eenen zeer wrangen saamentrekkenden smaak, zonder eenigen reuk: zy trekken zeer sterk saamen, en zy worden, als zodanig, somtyds inwendig en uitwendig gebruikt, doch in de tegenwoordige praktyk wordt 'er weinig acht opgegeven.

GALLII folia: *Gallii lutei.* C. B. Onzer lieve Vrouwen-bedstroom; het kruid. [E.]

Dit kruid heeft een zuuragtigen smaak, met een zeer slaauwen niet onaangenaamen reuk: het sap verandert blaauwe trekfels van planten in een roode kleur, en doet melk stremmen; en vertoont dus blyken van zuurheid. Het staat aangepreezen als een zagtelyk saamentrekkend middel; doch is nooit veel in gebruik geweest.

GAMBOGIA [L. E.] Gambog.

Dit is een vast saamgestremd sap, welk in groote koeken uit Oostindiën gebragt wordt. De beste foorte is van eene donker geele, of Oranje kleur, is helder in 't breeken en vry

van schuim: het heeft geenen reuk en zeer weinig smaak, ten zy dat men het eenigen tyd in den mond houde; wanneer het een weinig scherphheid doet proeven. Aan geest van wyn deelt het aanstonds een heldere goudkleur mede, en wordt byna geheel en al in denzelfen ontbonden; volgens *Geoffroy* op een zesde deel na: loogzoutagtige zouten maaken, dat water kragtig, als een scheivogt, op deeze zelfstandigheid werkt: de ontbinding, door middel van 't zelve gemaakt, is eenigzins doorschynend, van eene donker bloedroode kleur, en gaat door den teems, of zeiglap: De zoetgemaakte Geest van Ammoniac zout (*a*) ontbindt het zelve gereedelyk en gantschelyk, en neemt 'er een groote menigte van op; en het geen zeer opmerkelyk is, deeze ontbinding vermengt zich met water, zo wel als met geest van wyn zonder troebel te worden.

Gombage ontlast kragtiglyk, zoo wel van boven als van onderen: *Hoffman* en eenige anderen veroordeelen het, om dat het mer al te groot een geweld werkt, en gevaarlyke al te sterke buikzuivering (*b*) veroorzaakt; terwyl anderen van een tegengefeld gevoelen zyn. *Geoffroy* schynt byzonder voldaan te zyn over dit geneesmiddel, en bericht ons, dat hy het zelve dikwyls heeft ingegeven van twee tot vier greinen, zonder dat het in 't geheel braaking verwekte; dat het van vier tot agt greinen, zoo wel doet braaken als buikzuiveren zonder geweldigheid; dat deszelfs werking dra over is; en dat het, als het in de gedaante van een vogt ingegeven wordt, geene verbetering noodig heeft; dat het in de gedaante van een slikbrok, of pillen, best in staat is, om te doen braaken; doch dat het deeze uitwerking zeer zelden heeft, als het met zoet kwikzilver (*c*) vereenigd is. Hy waarschuwt nogthans tegen deszelfs gebruik, als de Lyder niet gemakkelyk kan braaken. Het geeft den naam aan eene pil in de *Edinburgsche Apothek*; doch is niet in gebruik in eenig saamenmengsel van die van *Londen*.

GENISTÆ folia, flores, semen: *Cytisogenista scopariae vulgaris, flore luteo Tourn. Brem;*

(*m*) *Alexipharma.* (*a*) *Spiritus salis ammoniaci.* (*b*) *Hypercathartes.* (*c*) *Mercurius dulcis.*

Brem; de bladeren, bloemen, en zaaden 'er van. [E].

De Bladeren van deeze heester hebben een walgenden bitteren smaak: afkookfels van dezelve maaken open lyf, bevorderen de pis, en worden aangepreezen in gevallen van Waterzugt (d).

De Bloemen worden gezegd buikzuiverende (e) te zyn, in 't afkookfel, en braaking verwekkend (f) in de zelfstandigheid; hoe wel ze op sommige plaatsen, zoo als *Lobel* ons bericht, in gemeen gebruik zyn tot salade, en in groote menigte gebruikt worden, zonder enige uitwerking van deezen aart voort te brengen. Van de Zaaden worden niet veel beeter hoedanigheden opgegeeven: want sommige berichten, dat zy alzo sterker purgeeren als Nieskruid (g), in de gifte van een en een half drachma; terwyl de bovengemelde Schryver verhaalt, dat hy een kookfel van twee onzen van dezelve, als een zagt braakmiddel heeft ingegeeven.

GENTIANÆ Radix: Gentiana majoris lutea. C. B. Gentiaan; de wortel 'er van. [L. E.].

Deeze plant wordt, in sommige deelen van *Engeland*, in 't wilde gevonden: doch de gedroogde wortels worden meest en gewoonlyk uit *Duitschland* enz. overgebracht; zy moet versch gekoozen worden en van binnen van eene geele, of heldere goudkleur zyn. Deeze Wortel is een sterk bitter middel, en wordt als zodanig zeer veel in de praktyk gebruikt: in smaak is hy zoo aangenaam niet als de meeste andere zelfstandigheden van deezen rang: Trekfels (h) van denzelven, met den geur van Oranje schillen bezwangerd, zyn vry aangenaam. Het is 't voornaamste innengfel in den bitteren wyn, het Aftrefsel (i), en het Treksel der winkels. Een Uittreksel, van den zelven gemaakt, is mede eene bereiding van de Winkels.

Eenige Jaaren geleden, werd 'er een vergiftige Wortel, onder de Gentiaan Wortels, te *Londen* ontdekt; het gebruik van den zel-

ven veroorzaakte geweldige ontsteltenissen en ziekten, en by sommigen den dood. Doch dezelve is ligt te onderkennen, daaruit dat hy van binnen wit van kleur en zonder bitterheid is. Dit vergiftig enkelde schynt de wortel van de *Thora valdensis* van *Ray*, het *Aconitum primum pardalianches* van *Gesner*, geweest te zyn; eene plant waar van *Lobel* ons bericht, dat de Bewooners van sommige deelen der Alpische bergen dezelve weleer gebruikt hebben, om hunne pylen mede te vergiftigen.

GERANII BATRACHOIDIS folia: Kraans-bek, Ojevaars-bek; de bladeren 'er van.

GERANII ROBERTIANI folia: Kraans-bek, of Ojevaars-bek van *Robbert*; de bladeren 'er van.

Deeze planten worden in 't wilde gevonden, de eerste in de heggen, de andere in vogtige Weilanden. De bladeren hebben een wrangen smaak, en zyn daarom aangepreezen geweest, als saamentrekkende (k); doch zyn, in de praktyk, al lange in 't vergeetboek gesteld, en daarom by de laatste hervorming zoo wel van de *Londensche*, als van de *Edinburgsche* Apotheecken, agter gelaaten.

GINSENG [E.] Gensing.

Dit is een kleine wortel, die uit *Noord-Amerika*, en somtyds ook uit *China* overgebracht wordt; een duim of twee lang, spits, fraai gestreept, wit of geelagtig van kleur; hy heeft een zeer zoeten smaak, verzeld van eene geringe bitterheid en heetheid.

Men zegt dat de Chineeschen eene zeer hooge gedachte van deezen wortel hebben, en denzelven aanmerken, als een algemeen herstellend middel (l), in alle verzwakkingen, het zy door ouderdom, onmatigheid, of ongemak. De groote waarde, die men 'er daar aan geeft, heeft verhindert, dat dezelve naa andere landen uitgevoerd wordt, en deszelven ontdekking in *Noord-Amerika* is maar van laate datum; zoo dat dezelve, by ons, tot hier

(d) *Casus hydropici.* (e) *Cathartica.* (f) *Emetica.* (g) *Holleborus.* (h) *Infusio.* (i) *Tinctura.* (k) *Adstringentia.* (l) *Restaurans.*

hier toe weinig gebruikt is: alhoewel hy, voor zoo verre men uit den smaak kan oordeelen, wel eenige opmerking schynt waardig te zyn; voornaamelyk, dewyl men hem nu in overvloed kan bekomen.

GITH, zie NIGELIA.

GLASTI folia: *Isatidis sativa vel latifolia* C. B. Weede, Pastel.

Deeze plant wordt tot gebruik der Verwers aangekweekt; doch is nooit in de Geneeskunst gebeezeit. De kragten, die 'er aan toe geschreven worden zyn die van een saamentrekkend middel.

GLADIOLI LUTEI radix: *Iridis palustris lutea, sive acori adulterini*, J. B. *Acori vulgaris* Auguf. & Wirt. Zwaardkruid, geele water liefch, basterd Calmus; de wortel 'er van [L.]

Deeze plant groeit doorgaands aan de kanten der rivieren en op andere wateragtige plaatsen. De Wortel heeft een zeer scherpen smaak, en is, als hy versh is, een sterk buikzuiverend middel (m): zyn uitgeperste sap, tot de gifte van tagtig droppels, ieder uur of twee ingegeven, en allengs vermeerderd, heeft eene overvloedige ontlasting veroorzaakt, in gevallen, waarin Jalap, Gamboge enz. kragteloos bevonden waren. (Zie de Edinburgsche Proeven V. Stuk Art. 8. verkort. I. Stuk. p. 202) (n). Als hy gedroogd wordt, verliest hy zyne scherphheid en buikzuiverende kragt. Het poeder van Kalfsvoet (o) van onze Apothek bevat omtrent een vyfde van den gedroogden wortel; de Edinburgsche gebruikt de waare Kalmus, of welriekende liefch (p).

GLYCYRRHIZÆ radix: *Glycyrrhizæ siliquosa, seu Germanicæ* C. B. Zoethout; de wortel 'er van [L. E.]

Dit wordt overvloedig in alle de Landen van Europa geteeld: het geen in ons eigen

land gekweekt wordt, is beeter dan het gene van buiten ingebracht wordt; dewyl het laatste doorgaands schimmelig is, hoedanig deeze wortel ligtelyk wordt, ten zy dat hy op eene drooge plaats bewaard worde. Het poeder van Zoethout, dat doorgaands verkogt wordt, is veelyds vermengd met bloem, en ik vrees, al te dikwyls met zelfstandigheden, die zoo gezond niet zyn: de beste soorte is van eene bruinagtig geele kleur (want de fraaije bleek geele kleur wordt 'er aan gemaakt) en van een zeer zoeten smaak, heel veel aangenaamer, dan die van den vershen wortel. Zoethout is byna het eenigste zoet, dat dorst verslaat; waarom het by de Grieken *adipson* genaamd werdt. Galenus merkt aan, dat het tot dat oogmerk gebruikt wordt in gevallen van Waterzugt (q), om de noodzaakelykheid van drinken voor te koomen. De Hr. Fuller pryft deezen wortel als een zeer nuttig borstmiddel aan, in zyne *Medicina gymnastica*; en hy zegt, dat hy de scherpe vogten uitnemend verzagt, en te gelyk een bekwaam afvagend middel (r) is: en dit bericht is door de ervarenheid bevestigd. Hy is een innengfel in de borst fyroop (s), de borstkoekjes (t), de saamengestelde kalkwaters (v), kookfels van houten, verzagende slikmiddelen, en *Tberiaca*. Een Uittreksel 'er van is voorgeschreven, om in de winkels gehouden te worden; doch deeze bereiding wordt meest van buitenslands ingebracht, alhoewel het buitenslands uittreksel niet gelykt naar 't geen by ons met behoorlyke zorgvuldigheid gemaakt wordt.

GRAMINIS CANINI radix: *Graminis Canini arvensis, sive graminis Dioscoridis* C. B. Hondgras; de Wortels 'er van.

Graswortels hebben een zoeten wrangen smaak. Zy worden voornaamelyk aangeprezen in openende Meydranken, om, zoo als men zegt, het bloed te zuiveren en te verzoeten.

GRA-

(m) Catharticum. (n) Edinburg Essays vol. 5. Art. 8. Abriég. Vol. 1. p. 202. (o) Pulvis ari. (p) *Alcorus verus sive Calamus aromaticus*. (q) *Casus hydropici*. (r) *Detergens*. (s) *Syrupus pectoralis*. (t) *Trechaz pectorales*. (v) *Aqua calcis composita*.

GRANA PARADISI: *Cardamomum majus semine piperato Geoffroi.* Paradys koorn of graan; een vrugt, die uit Oostindien overgebragt wordt. [L.]

Deeze vrugt heeft byna de gedaante van een vyg, van binnen verdeeld in drie huisjes, in elk van welken twee ryen van zaadjes, gelyk Cardamom, begreepen zyn. Deeze zaadjes zyn een weinig aangenaamer, en heel wat prikkelender, dan de gemeene Cardamom; de peper, in dit opzigt, zeer naby koomende, met welke zy in kruidmengkundige hoedanigheden ook overeenkoomen; dewyl derzelver prikkeling niet gelegen is in de gedistilleerde Olie, maar in de hars, die 'er door geeft van wyn uit getrokken wordt.

GRANATI Cortex: *Fruktus mali punice sativæ.* C. B. De schil van den Granaat-appel, *malicorium* genaamd. [L. E.]

Men ontmoet den Granaat-appel-boom somtyds in onze tuinen, maar de vrugt, waarom hy voornaamelyk geacht wordt, komt zelden tot zulk eene volkoomenheid, als in warmer luchtstreeken. Deeze vrugt heeft dezelfde algemeene hoedanigheden, als de andere zomer-vruchten, als van de hitte te maatigen, dorst te lessen, en zagtelyk openlyf te maaken. De schil is een sterk saamentrekkend middel, en wordt somtyds als zodanig gebruikt.

GRATIOLÆ folia: *Gratiola centaurioidis.* C. B. Godts-genade, een soort van Vingerhoeds-kruid; de bladeren 'er van. [E.]

Dit is een kleine plant, die men, by ons alleen in de tuinen vindt. De bladeren hebben een zeer bitteren, onaangenaamen smaak: een trekfel (x) van een handvol derzelven, als ze verscht zyn, of van een drachma gedroogde, wordt gezegd sterk, als een buikzuiverend middel, te werken. *Kramer* verhaalt (in zyn *Tentam. botanic.* p. 18.) dat hy den wortel der plante gevonden heeft, een geneesmiddel te zyn, dat in kragten aan de *Ipecacoanba* gelyk is.

GUAJACI lignum, cortex, Gummi: *Gua-*

(x) *Infusio.* (y) *Defecationes.*

jaci americani primi fructu aceris, sive legitimi Breyn. prodr. Guajacum, een Boom, die in de warmer deelen der Spaansche Westindien groeit; zyn hout, bast en hars, genaamd Guajacum Gom. [L. E.]

Het hout is zeer zwaar, en van een dicht vast weeffel; het buitenste deel is van eene geele kleur; het hart van een donker groene, of gevlaakt met zwarte groene bleeke en bruine kleuren: de bast is dun, glad, van buiten van een donker gryze kleur; en beiden hebben eenen ligten speceryagtigen, bitteragtigen prikkelenden smaak; de bast is eenigzins zwakker. De hars, welke uit sneden, in den tronk van den boom gedaan, uitvloeit, wordt tot ons overgebragt in onregelmaatige klompen, die doorgaans vryfbaar, en donker groen zyn; en somtyds met een roodagtigen weerschyne, met stukjes hout 'er in: deszelfs smaak is scherper en prikkelender, dan die van den bast of het hout.

Derzelver algemeene kragten zyn, die van een heet prikkelend geneesmiddel: zy versterken de maag en andere ingewanden; en bevorderen de ontlastingen der pis en huid, op eene aanmerkelyke wyze: hierom zynze, in vervuilingen van de huid (y), en andere ongemakken, die uit verspoptheid van de uiterwepende klieren ontstaan, en waar de traage weiagtige vogten t'overvloedig zyn, van uitmuntenden dienst: zinking- en andere pynen zyn dikwyls door dezelve verligt geworden. De Hars is het kragtigste van deeze droogeryen: en de kragt der anderen hangt van de veelheid van dit gedeelte, in dezelve begreepen, af: en deeze Hars wordt ten deele uit het hout getrokken, door wateragtige vogten; maar veel volkomener door geefstryke; want het uittreksel van water, uit dit hout, dat in de Winkels gehouden wordt, is niet alleen veel minder in de hoeveelheid; maar ook veel zwakker, dan dat met Geest van wyn gemaakt wordt. Dit laatste Uittreksel is van de zelfde hoedanigheid als de natuurlyke Hars, en verschilt van die, welke tot ons overgebragt wordt, alleen daarin, datze zuiverer is. De Gom, of Uittreksels worden ingegeeven tot

tot de gifte van weinige greinen tot een Scrupel of een half Drachma; welke laatste gifte voor de meesten zeer sterk purgeert. De Winkelbereidingen van *Guaiacum* zyn, een Uittreksel uit het hout, [L.], eene ontbinding van de Gom in verbeeterden Geest van Wyn, [L. E.] (z), en eene Ontbinding in vluggen Geest (a) [L. E.]; gelyk ook een vuurige Olie van 't hout gedistilleerd (b). Het hout is een innengsel in het saamengestelde kalkwater [L.], en in de saamengestelde Aftreksels (c) van Jalappe en Zenebladeren [E.], waar door deszelfs buikzuiverende kragt vermeerderd wordt; de Gom in de specery-pillen [L.] de verstopping openende pillen, (d) [L. E.] de pillen van kwikzilver (e), en de Ethiopische pillen (f), de *Edinburgsche Theriaca* [E.], en de saamengestelde Olie van Copaive Balsam. [L.]

GUMMI AMMONIACUM, zie AMMONIACUM.

GUMMI ARABICUM. [L. E.] Arabische Gom, een saamensremfel, dat uit den Egyptischen *Acacia*-boom vloeit.

Deeze Gom wort uit Turkeyen tot ons overgebracht, in kleine onregelmaatige klompen, of vezels, die van eene bleek geele kleur zyn. De oprechte Arabische Gom zal men zelden in de Winkels ontmoeten; dewyl de Gom Senegal, *Senega*, of *Senica*, die van de kust van *Guinee* komt, doorgaands daar voor verkogt wordt: Deeze gelykt heel zeer naar de andere, en vloeit mogelyk, zoo als *Dale* gist, uit eenen boom van den zelfden aart: Zy is doorgaands in groote stukken, die van buiten ruw zyn; en in deeze omstandigheden bestaat mogelyk al het onderscheid, dat 'er tusschen beiden is; alhoewel de eerste voor de zuiverste en de fynste Gom gehouden wordt, en daarom tot geneeskundig gebruik voorgetrokken; en de laatste voor sterker, lyviger, en de beste koop, en gevolgelyk meer tot gebruik voor de Werktuigkunde. De krag-

ten deezer Gomme zyn dezelfde, als die van Gom en slymige zelfstandigheden in 't algemeen: zy wordt ingegeeven van een Scrupel tot twee drachma's, in heeschheden, een dunnen scherpen staat der sappen, en als de natuurlyke slym van de Darmen afgebeeten is. Zy is een innengsel in het witte Afkookfel (g), het koeldrankje van kryt (b), de saamengestelde poeders van bolus (i), Waterlook (k), Amber (l), Gom tragacanth, de gemeene Amandelmelken (m), de *Mitbridaat*, de *Theriaca*, en eenige koekjes (n).

GUMMI CERASORUM, Gom van Karfenboomen.

Tusschen deeze en de voorgaande Gom, is geen wezendlyk onderscheid. Sommigen hebben zelfs gemeend, dat al de gom, die uit Oost-Indien tot ons overgebracht wordt, onder den naam van *Arabische Gom*, geene andere zy, dan de gom van karfen, pruim, en andere boomen, die gemeen by ons zyn. Dit gevoelen is echter valsch; want deeze boomen, gelyk *Geoffroy* wel aanmerkt, groeijen niet in de landen, uit welken de Arabische Gom gebragt wordt; terwyl de *Acacia* boomen daar zeer gemeen zyn.

GUMMI ELEMI, zie ELEMI.

GUMMI TRAGACANTHÆ. [L. E.] De Gom van *Tragacanth*, een Doornbosch, die in *Creta*, *Asia*, en *Griekenland* groeit.

Deeze Gom is veel sterker van lichaam, als een van de voorgaanden, en ontbind zoo volkomen niet in water. Een Drachma zal aan een pint water de dikte van een Syroop geven, het welk een geheel Once Arabische Gom naauwlyks zal kunnen doen. Hierom wordt deeze, tot het maaken van koekjes, en dergelyke gebruiken, meer gebezigd, dan de andere Gommen. Zy geeft den naam aan een Winkel-poeder, en is een innengsel in de saamengestelde poeders van loodwit en Amber. (o) GUT-

(z) *Spiritus vini rectificatus*. (a) *Spiritus volatiles*. (b) *Oleum empyreumaticum distillatum*. (c) *Tinctura*. (d) *Pilula ephbraetica*. (e) *Pilule mercuriales*. (f) *Pilula Ethiopica*. (g) *Decoctio alba*. (h) *Fulapium creta*. (i) *Pulveres boli compositi*. (k) *Scordium*. (l) *Succinum*. (m) *Emulsiones communes*. (n) *Troches*. (o) *Pulveres compositi cerujæ & succini*.

GUTTA GAMBA, zie GAMBOGIA.

HÆMATITES Lapis. [L. E.] Bloedsteen.

Dit is een fraai Yzer-Erts ongemeen hard, van een donker roode, of geelagtige kleur.

Deeze wordt gevonden of te gelyk met andere Yzer-Ertsen, of in onderscheidene meyen alleen. Ten aanzien van deszelven geneeskundige kragten, begrypen wy, dat zy niet verschillen van die, welken door proeven bekend zyn van roeft en de gemeene saffraanen van yzer, onaangezien de groote gedachte, welke menigen, zelfs van de laater Geneesheeren, daar van hebben staande gehouden; als dat hy zweeren der longe geneest, welke *Geoffroy* zegt, dat de *Hematites* opdroogt en heelt.

HALICACABUM, zie ALKEKINGI.

HEDERÆ ARBOREÆ folia, Baccæ, & Gummi, seu Resina: Hederæ communis majoris Raii. Boomveil; de Bladeren, beziën en hars, genaamd Veil-Gom, *Gummi Hederæ.* [E.]

Dit is een klimmende heesteragtige plant, die doorgaands tegen de stammen der boomen, of oude muuren opgroeit.

De Bladeren worden zeer zelden ingegeeven; alhoewel ze aangepreezen worden (in de *Ephem. Natur. Curios. Vol. II. Obs. 120.*) tegen de Teering (*p*) der kinderen: derzelver smaak is walgend, scherp, en bitter. Men heeft ze somtyds gebruikt, om wateragtige zweeren (*q*) op te droogen en te heelen; en insgelyks, om ontlastingen open te houden. De Beziën werden by de Ouden gehouden eene purgeer, en braaking verwekkende hoedanigheid (*r*) te hebben: latere Schryvers hebben deszelven aangepreezen, in kleine giften, als zweet- en verdryvende middelen (*s*); en de Heer *Boyle* bericht ons, dat het poeder van deszelven, in de Pest van *Londen*, met wyn-Azyn ingegeeven, van goed gevolg was, als

een zweetmiddel (*t*). Doch het is waarschylyk dat de kragt van 't saamenmengsel meer aan den Azyn, dan aan het poeder moet worden toegegeschreven. De Hars werdt, by de Ouden, (indien hunl. *δάκτυλον τῆς νισσῆς* het zelfde was met ons *Gummi hederæ*) in den rang der middelen, die 't haar wechneemen (*v*) geplaatst; uit deezen rang, waar op zy zeker geen aanspraak heeft, is zy federd overgebracht tot dien van de Wondhechters (*x*), waar toe zy mede niet veel recht heeft.

HEDERÆ TERRESTRIS folia: Hederæ terrestris vulgaris. C. B. Aard-veil; de bladeren 'er van. [E.]

Aardveil is een laage plant, die gemeen is in heggen en op scaduwtige plaatsen. Zy heeft een speceryagtigen, hoewel niet zeer aangenaamen reuk; en een levendigen, bitteragtigen, heeten smaak. Dit kruid is een nuttig, versterkend (*y*), openend (*z*), en afvagd (*a*) middel; en hierom staat het aangepreezen tegen slapheid (*b*), zwakheid (*c*), en verstoppingen der ingewanden (*d*): Sommigen hebben 'er groote gedachten van gehad, om zweeren der inwendige deelen, zelfs der longen, te zuiveren en te heelen; en om het bloed te zuiveren. Het is gebruikelijk de gedroogde bladeren op mout-vogten te trekken; eene handelwyze, die niet aan te pryzen is, alhoewel het zyne kragten gereedelyk mededeelt, en helpt om deszelven klaar te doen bezinken: want 'er is naauwlyks een kruid, welk dit beeter doet, dan Aard-veil.

HELENIIUM, zie ENULA CAMPANA.

HELLEBORI ALBI radix: Hellebori albi, flore subviridi. C. B. Wit Nieskruid; de Wortel 'er van. [L.]

Deeze plant groeit van zelfs in *Zwitserland*, en de bergagtige deelen van *Duitschland*. De Wortel heeft een walgenden, bitteragtigen scherpen smaak, die den mond en de keel als in vlamme zet: als hy, versich zynde, gewond

(p) *Atropia.* (q) *Ulcera ichorosa.* (r) *Kis purgans, & emetica.* (s) *Diaphoretica & alexipharmaca.*
(t) *Sudorificum.* (v) *Depilatoria.* (x) *Glutinatos vulnerum.* (y) *Corroborans.* (z) *Aperiens.* (a) *Detergens.*
(b) *Laxitas.* (c) *Debilitas.* (d) *Obstruētia viscerum.*